

Redakcja: Beata Surmacz (dyrektor IEŚ), Tomasz Stępniewski (z-ca dyrektora IEŚ),
Agnieszka Zajdel (sekretarz redakcji), Aleksandra Kuczyńska-Zonik, Jakub Olchowski,
Konrad Pawłowski, Agata Tatarenko

Nr 381 (78/2021) | 28.04.2021

ISSN 2657-6996

© IEŚ

Łukasz Lewkowicz

Słowacja: podejście do szczepionki Sputnik V dzieli społeczeństwo

Zakup przez premiera Słowacji Igora Matoviča (OLaNO) szczepionki Sputnik V i wywołany tym wydarzeniem kryzys rządowy spowodowały wyraźny podział w społeczeństwie słowackim. Badania opinii publicznej pokazały bardzo duże przyzwolenie na stosowanie rosyjskiego preparatu przy jednocześnie sceptycznym podejściu do szczepionki AstraZeneca. Natomiast sondaż przeprowadzony po kryzysie politycznym uwidoczniał także znaczące zmiany poparcia dla poszczególnych partii politycznych. Generalnie wpływy utraciły partie koalicji rządowej, zyskała natomiast opozycja parlamentarna i pozaparlamentarna.

Wysoka akceptowalność dla szczepionki Sputnik V na Słowacji. Gotowość społeczeństwa słowackiego do szczepień przeciwko COVID-19 jest obecnie najwyższa od początku pandemii. Równocześnie gwałtownie spada odsetek osób odmawiających szczepień. Badanie opinii publicznej przeprowadzone przez Słowacką Akademię Nauk, MNFORCE i Seesame pod koniec marca 2021 r. wykazało, że ok. 42% osób planuje zaszczepić się przeciwko koronawirusowi. Jest to najlepszy wynik od kwietnia 2020 r., kiedy to zaczęto prowadzić badania opinii publicznej w tym zakresie. W kolejnych miesiącach zainteresowanie Słowaków zaszczepieniem się systematycznie spadało, a w grudniu zeszłego roku osiągnęło najniższy poziom – 22%. Trend zaczął się odwracać w ostatnich tygodniach, kiedy doszło do poprawy sytuacji epidemiologicznej na Słowacji: zmniejszyła się liczba hospitalizowanych pacjentów, zaczęły spadać dzienne przyrosty zakażeń koronawirusem. Jednocześnie w tym okresie wprowadzono pewne uciążliwe obostrzenia: ograniczono podróże za granicę, wprowadzono zakaz wychodzenia z domu w nocy.

Zaskakujące wyniki dotyczące podejścia do szczepionek na Słowacji przyniósł sondaż ośrodka badania opinii publicznej Focus z końca lutego 2021 r. dla telewizji Markíza, przeprowadzony po tym, jak ówczesny premier Igor Matovič wstępnie zapowiedział zakup rosyjskiej szczepionki Sputnik V, a przed oficjalnym zakupem tego preparatu i wywołanym tym kryzysem politycznym. Według badania ośrodka Focus wakcynację Sputnikiem V dopuszcza mniej więcej tyle samo osób, co szczepionką amerykańsko-niemieckiego konsorcjum Pfizer/BioNTech. Jednocześnie rosyjska szczepionka jest najlepiej postrzegana przez Słowaków, jeśli chodzi o preparaty, które są już stosowane lub o których dyskutuje się na Słowacji. Dokładnie 55% ankietowanych jest mniej lub bardziej skłonnych do szczepień preparatem Pfizer/BioNTech (35% respondentów mniej lub bardziej zdecydowanie odrzuca taką możliwość), natomiast szczepienie Sputnikiem V jest akceptowalne dla 53% osób (35% badanych jest przeciwnego zdania). Znacznie mniejszą popularnością cieszą się na Słowacji pozostałe dwie dopuszczone do użytku szczepionki: Moderna (47%) i AstraZeneca (43%). Niskie zaufanie dla tego ostatniego preparatu jest zapewne związane z wstrzymaniem przez kilka państw europejskich stosowania go w związku z wykryciem zakrzepów krwi u części zaszczepionych osób. Interesujące jest podejście do wciąż niedopuszczonej na rynek słowacki chińskiej szczepionki Sinopharm. Akceptuje ją tylko jedna czwarta populacji, a 55% ankietowanych ją odrzuca.

W badaniu ośrodka Focus uwzględniono również preferencje partyjne zwolenników poszczególnych szczepionek. Generalnie wsparcie dla rosyjskiej szczepionki charakteryzuje się dwoma wykluczającymi się zjawiskami: jest ona popularna wśród zwolenników partii sceptycznych wobec procesu szczepienia przeciwko koronawirusowi, jednocześnie jest ona względnie akceptowalna dla wyborców partii w pełni popierających szczepienia. Przykładowo, preparat Pfizer/BioNTech jest akceptowany przez ok. 80% wyborców OLaNO, a możliwość przyjęcia szczepionki Sputnik V deklaruje 65% z nich. Co ciekawe, przyjęcie rosyjskiej szczepionki akceptuje aż 46% zwolenników wspierającej szczepienia partii Za ludzi, natomiast dla 45% z nich jest to niedopuszczalne. Sputnik V jest także akceptowalny dla 46% wyborców skrajnie prawicowej i antyszczepionkowej partii LSNS, podczas gdy Pfizer/BioNTech chce przyjąć zaledwie jedna czwarta zwolenników tego ugrupowania. Przyjęcie AstraZeneca deklaruje dwie trzecie wyborców Za ludzi czy OLaNO, ale także wysoki odsetek zwolenników SaS (59,4%) i Progresywnej Słowacji (PS) (57,9%). Nisko oceniają brytyjską szczepionkę sympatycy lewicowej partii Smer-SD

(34%) i wspomnianego LSNS (24,3%). Chiński Sinopharm ma natomiast najwięcej zwolenników wśród wyborców reprezentującej mniejszość węgierską SMK, na co prawdopodobnie wpływ ma fakt jej używania na Węgrzech.

Kryzys rządowy i jego wpływ na preferencje partyjne. Zakończony w marcu br. kryzys polityczny wywołany niezgodnością z koalicjantami zakupem przez Igora Matoviča Sputnika V wpłynął istotnie na preferencje wyborcze Słowaków. Focus przeprowadził w dniach 31 marca – 7 kwietnia badania sondażowe dotyczące poparcia dla poszczególnych partii politycznych. Było to więc już po ogłoszeniu dymisji ze stanowiska premiera przez Matoviča. Według sondażu zwycięzcą wyborów na Słowacji zostałaby opozycyjna partia Hlas-SD byłego premiera Petera Pellegriniego z poparciem 22,3%. Na drugim miejscu znalazłby się koalicyjny SaS Richarda Sulíka, na który głosowałoby 11,2% ankietowanych, tuż przed trzecim Smerem-SD Roberta Ficy, którego poparcie wzrosło do 10,9%. Zwycięskie w ostatnich wyborach parlamentarnych OĽaNO (otrzymało wtedy 25% poparcia) znalazłoby się na czwartym miejscu z udziałem 9,2% badanych. Jest to najślabszy wynik poparcia dla ruchu Matoviča w sondażach Focusa prowadzonych od lutego 2020 r.

Według sondażu jedyną partią koalicji rządowej, która zyskuje na ostatnim kryzysie politycznym jest Sme rodina Borisa Kollára. W kwietniowym badaniu głosowałoby na nią 7,4% (w lutym br. było to 5,2%). Podczas marcowego kryzysu Kollár starał się mediować w konflikcie między SaS i OĽaNO. Zagroził nawet obu stronom koalicyjnym, że przeforsuje przedterminowe wybory w sytuacji braku szybkiego porozumienia. Ponadto postawił on konkretne warunki pozostania w koalicji: wypłatę jednorazowej pomocy społecznej dla osób najbardziej dotkniętych kryzysem, odroczenie spłat kredytu i opłat za energię, odroczenie egzekucji komorniczych, dofinansowanie turystyki i gastronomii, bezpłatną dystrybucję respiratorów. Najmniejsza partia koalicyjna Za ľudí w kwietniowym sondażu nie przekroczyła progu wyborczego i otrzymała zaledwie 4,8% (w lutym było to 5,2%). Słaby wynik tego ugrupowania może być związany także z niedawnym przejściem jego kilku prominentnych polityków do Progresywnej Słowacji.

Do Rady Narodowej weszłyby również trzy partie pozostające obecnie poza parlamentem. Na PS oddałoby głos 6,2% badanych (w lutym było to jednak 6,7%). KDH pod przywództwem żupana Milana Majerskiego mogłoby liczyć na 5,7% wyborców (wcześniej było to 4,9%). Również nowa zjednoczona partia mniejszości węgierskiej Aliancia z poparciem na poziomie 5% wprowadziłaby swoich przedstawicieli do parlamentu. Rozłam w LSNS, skąd odeszła grupa skupiona wokół europosła Milana Uhríka i posła Milana Mazurka, oznacza istotne osłabienie zarówno samego LSNS, jak i nowej partii Republika. Na ten drugi podmiot głosowałoby 4,7% respondentów, natomiast „kotlebowcy” mogliby liczyć na zaledwie 4,3% poparcia (dwa miesiące wcześniej było to 6,6% głosów).

Wnioski. Sondaże dotyczące podejścia do szczepionek i preferencji politycznych pokazują silną polaryzację społeczną na Słowacji. Badania opinii publicznej z lutego wskazują bardzo wysokie poparcie dla Sputnika V, co należy tłumaczyć m.in. brakiem odpowiedniej polityki informacyjnej rządu, pewnym „szumem informacyjnym” ze strony Federacji Rosyjskiej i niektórych polityków słowackich, wciąż silnymi prorosyjskimi sympatiami w społeczeństwie słowackim. Należy jednak zaznaczyć, że rosyjski preparat jest wciąż niedopuszczony do stosowania na terenie Słowacji. Szczepionka rosyjska jest popierana przez wyborców partii zarówno pro-, jak i antyszczepionkowych. Kryzys rządowy z marca 2021 r. związany z zakupem Sputnika V spowodował istotne straty wizerunkowe partii tworzących większość parlamentarną. Według badania z kwietnia br. obecne partie rządzące OĽaNO, SaS i Sme rodina mogłyby liczyć na uzyskanie dokładnie takiej samej liczby posłów, jaką ma obecnie sam klub OĽaNO – 53. Czwarty członek koalicji – Za ľudí – znalazłby się zaś pod progiem wyborczym. Opozycyjne partie Smer-SD i Hlas-SD miałyby, według badania, łącznie 64 posłów. Natomiast partie pozaparlamentarne: PS, KDH i Aliancia otrzymałyby razem 33 mandaty. W nowym parlamencie nie znalazłoby się sceptyczna wobec szczepienia skrajna prawica. Zgodnie z wynikami badania aktualnie możliwe byłyby dwa scenariusze konstruowania większości parlamentarnej: szerokiej koalicji liberalno-konserwatywnej składającej się z sześciu partii politycznych (OĽaNO, SaS, Sme rodina, PS, KDH, Aliancia) bez udziału Smer-SD i Hlas-SD oraz bardziej stabilnego rządu Petera Pellegriniego z udziałem m.in. Smer-SD, Sme rodina czy Aliancii.